

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Компаративний аналіз інституційного устрою соціально-
економічних моделей країн світу**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з навчальної дисципліни
підготовки докторів філософії**

зі спеціальності 074 Публічне управління та адміністрування

2016 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою міжнародної економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, протокол засідання кафедри № 9 від 7.04.2016

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Метою проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Компаративний аналіз інституційного устрою соціально-економічних моделей країн світу» є формування практичних навичок з отримання та аналізу знань про тенденції та закономірності сучасної еволюції інституційного устрою соціально-економічних моделей країн світу, потенціальні можливості та загрози, що породжуються їх диференціацією, перспективи інтеграції суб'єктів економічної діяльності в єдиний економічний простір, що визначаються цими відмінностями

У ході практичних занять здобувач набуває професійних компетентностей та практичних навичок роботи з вирішення прикладних задач професійної діяльності.

Відповідно до програми навчальної дисципліни «Компаративний аналіз інституційного устрою соціально-економічних моделей країн світу» на практичні заняття відводиться 32 години навчального часу.

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Компаративний аналіз інституційного устрою соціально-економічних моделей країн світу» проводяться у навчальних аудиторіях Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

При підготовці до конкретного практичного заняття в межах виконання відповідного завдання (табл. 2.1) здобувачі готують доповіді, пишуть есе, відповідають на тестові завдання, готуються до проведення навчальних ігор, які відповідають зазначеним викладачем вимогам, та виступають з ними, пишуть складають тести, захищають підготовлені есе під час аудиторного заняття перед викладачем і аудиторією одногрупників.

2. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Завдання для практичних занять, які передбачені навчальним планом і програмою навчальної дисципліни для засвоєння теоретичних знань і практичних навичок, наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Перелік тем та завдань для практичних занять

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідні дні ПЗ*	Література
Змістовий модуль І. Теоретичні засади компаративного аналізу інституційного устрою соціально-економічних моделей країн світу						
1.	Тема 1. Предмет і метод компаративного аналізу інституційного устрою соціально-	Здатність визначити теоретичні засади прояву елементів інституціонального устрою моделей економічних систем,	1. Актуальність дослідження інституціональних засад МЕД 2. Історія становлення та сучасний стан	2	...	Основна: [1; 4; 5]. Додаткова: [12; 13] Ошибки! Источник

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідні дні ПЗ*	Література
	економічних моделей країн світу	їх еволюцію та історичне підґрунтя, комплементарні засади	інституціональних досліджень 3. Комплементарність інституціональних елементів СЕС			ссылки не найден.]
2.	Тема 2 Соціокультурні засади формування відмінних моделей інституційного устрою країн світу	Здатність визначити об'єктивні передумови еволюції досліджень особливостей національних культур господарювання, використовувати в практичній діяльності результати досліджень Г. Хофстеда, Ф. Тромпенаарса, Ш. Шварца, Р. Інглхарта, впливу ціннісних орієнтацій на формування специфіки інституціональної архітектоніки СЕС, розуміння прикладного значення знання особливостей національних культур господарювання для організації міжнародної економічної взаємодії	1. Історія досліджень особливостей національних культур господарювання 2. Дослідження Г. Хофстеда, Ф. Тромпенаарса, Ш. Шварца, Р. Інглхарта 3. Вплив ціннісних орієнтацій на формування специфіки інституціональної архітектоніки СЕС 4. Прикладне значення знання особливостей національних культур господарювання для організації міжнародної економічної взаємодії	4	...	Основна: [1; 2; 3]. Додаткова: [2; 3; 9; 10]
	Тема 3. Інституції та інститути як вихідна основа інституційного устрою країн світу	Здатність визначити специфіку неформальних та формальних інституцій, інституційних органів, організаційних форм забезпечення МЕД	1. Неформальні інституції 2. Формальні інституції регулювання МЕД (законодавчі та підзаконні акти) 3. Інституційні органи 4. Організаційні форми забезпечення МЕД	2	...	Основна: [1-3]. Додаткова: [1; 9; 13]
	Тема 4. Інституційна архітектоніка СЕС і специфіка взаємодії в міжнародному менеджменті	Здатність визначити передумови формування інститутів, специфіку інституцій та інститутів як відправних	1. Передумови формування інститутів 2. Інституція, інститут як відповідні моменти аналізу 3. Мезоекономічний рівень аналізу	2		Основна: [1-3]. Додаткова: [4; 5; 7]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідні дні ПЗ*	Література
		складової аналізу інституційної архітектури, елементів мезоекономічного рівню аналізу, базових інститутів, СЕС, СЕМ (моделей капіталізму), інтеграційних об'єднань, глобального господарства	4. Базові інститути, СЕС 5. СЕМ (моделі капіталізму), інтеграційні об'єднання, глобальне господарство			
Разом за змістовим модулем І 10 годин						
Змістовий модуль ІІ. Сучасні інституційні моделі економічних систем						
	Тема 5. Європейська континентальна соціально-демократична модель (координований капіталізм)	Здатність визначати та використовувати в практичній діяльності загальні характеристики континентальної моделі інституційного устрою, специфіку соціального ринкового господарства, держави загального добробуту, моделі стейтиського капіталізму	1. Загальна характеристика континентальної моделі інституційного устрою 2. Соціальне ринкове господарство та економіка ФРН. 3. Держава загального добробуту та економіка Швеції. 4. Особливості СЕМ та економіка країн південної Європи.	4	...	Основна: [1; 2; 4; 5]. Додаткова: [1; 3; 5; 12; 13]
	Тема 6 Англосаксонська соціально-економічна модель (ринковий капіталізм)	Здатність визначати та використовувати в практичній діяльності загальні характеристики основ ліберальної соціально-економічної моделі, економіки країн, спільне та особливе в інституціональних моделях ліберальної й соціал-демократичної СЕМ.	1. Загальна характеристика інституціональних основ ліберальної соціально-економічної моделі. 2. Основні характеристики й особливості економіки країн, що належать до англосаксонської соціально-економічної моделі на прикладі США. 3. Спільне та особливе в інституціональних моделях ліберальної й соціал-демократичної СЕМ.	2		Основна: [1; 2; 4; 5]. Додаткова: [1; 3; 6]
	Тема 7. Далекохідна патріархальна соціально-економічна модель (конфуціанський капіталізм)	Здатність визначати та використовувати в практичній діяльності передумови та спільні властивості	1. Передумови та спільні властивості інституційного устрою країн конфуціанського капіталізму	4		Основна: [1; 2; 4; 6]. Додаткова: [3; 11; 12; 13]

№ з/п	Назва теми	Компетентності, які забезпечуються	Програмні питання і завдання	Кількість годин	Необхідні дні ПЗ*	Література
		інституційного устрою країн конфуціанського капіталізму, специфіку соціально-економічної моделі Японії, інституційної моделі розвитку Китаю, інституційні особливості країн першої та другої хвилі «Малих тигрів» Південно-Східної Азії	2. Соціально-економічна модель Японії 3. Інституційна модель розвитку сучасного Китаю 4. Інституційні особливості першої та другої хвилі «Малих тигрів» Південно-Східної Азії			
	Тема 8. Інституційні моделі економічного устрою, що формуються	Здатність визначати та використовувати в практичній діяльності загальні характеристики інституційних моделей пострадянського капіталізму, СЕМ Індії, мусульманських, латиноамериканських країн	1. Інституційні моделі пострадянського капіталізму. 2. Особливості формування СЕМ Індії. 3. СЕМ мусульманських країн на прикладі Саудівської Аравії 4. Передумови й особливості формування СЕМ латиноамериканських країн	2		Основна: [1; 2; 4; 5]. Додаткова: [4; 7; 9; 10; 12; 13]
Разом за змістовим модулем II 12 годин						
Разом за навчальною дисципліною 22 години						

*ПЗ – програмне забезпечення

3. ТИПОВИЙ ПРИКЛАД ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 4...:

Інституційна архітектура СЕС і специфіка взаємодії в міжнародному менеджменті

Мета заняття: формування знань та навичок інституціональної архітектури моделей соціально-економічних систем.

Основні теоретичні відомості: специфіка елементів основних рівнів інституційної архітектури соціально-економічних систем.

Завдання: 1.

Стереотипне завдання

1. Яку позицію в глобальних ланцюжках доданої вартості (1. фірма лідер, 2. лідер технологічних платформ, 3. контрактний виробник) можуть зайняти фірми, що:

А) беруть на себе функції проведення НДІДКР технологічних процесів, проектування виробничого устаткування;

Б) в змозі, за рахунок постійних технологічних інновацій, регулярно обезцінювати ключові компетенції, що забезпечують успіх;

В) володіють загальноновизнаними в світі брендами;

займаються безпосереднім виробництвом за оригінальними проектами;

Г) закупають комплектуючі;

Д) здатні ініціювати створення, координувати та керувати маркетингом ЛДВ;

Е) здійснюють післяпродажне обслуговування

Є) компанії, технологічні, програмні розробки яких з успіхом використовуються в продукції ЛДВ;

Ж) надають послуги з організації виробництва;

З) проводять тестування, упакування та маркетинг продукції;

И) спроможні прийняти фінансові ризики в період від формування до реалізації продукції;

І) створюють інноваційні бізнес-моделі.

Встановіть правильні співвідношення і заповніть відповідні колонки таблиці 1.

Таблиця 1.

Переважні функції ключових рівнів структури ЛДВ

Рівень/Функція	Фірма-лідер	Лідер технологічної платформи	Контрактний виробник	
			Попередня стадія ЛДВ	Наступна стадія ЛДВ
Функції				

Хід роботи.

1. Визначення рівню інституційної архітектури до якого належать ГЛДВ

2. Визначення інституціональної структури ГЛДВ, функцій та особливостей складових елементів.

3. Заповнення результатів у вигляді таблиці

Очікуваний результат виконання завдання: правильно заповнені елементи таблиці.

Завдання: 2.

Встановіть правильне співвідношення

1. Визначте які з перелічених інституціональних елементів соціальної інтеграції відносяться до базових економічних інститутів ринкової матриці, а які до інституціональних блоків.

1. виробничі відносини, 2. заохочення/ самоактуалізація, 3. приватні гроші та фінанси, 4. інститути держави загального добробуту, 4. конкуренція,

5. корпоративне управління, 6. моделі виробництва, 7. навчання й підготовка персоналу, 8. наймана праця, 9. національні інноваційні системи, 10. обмін (купівля/продаж), 11. прибуток як критерій успіху, 12. приватна власність, 13. приватне підприємництво, 14. саморозвиток, 15. фінансові системи.

Заповніть відповідні колонки таблиці 1.

Таблиця 1

Інституційні блоки і базові економічні інститути

Інституціональні блоки	Базові економічні інститути

Хід роботи.

1. Визначення рівню інституційної архітектури до якого належать базові інститути та інституційні блоки
2. Визначення елементів, що відносяться до базових інститутів та інституційних блоків.
3. Заповнення результатів у вигляді таблиці

Очікуваний результат виконання завдання: правильно заповнені елементи таблиці.

Завдання: 3.

Діагностичне завдання

1. Як з точки зору напрямків ініціації міжнародного інтеграційної взаємодії та її територіального охоплення можна охарактеризувати наступні інституціональні форми інтеграції:

1) відкриті прикордонні та приморські міста, 2) вільні митні зони, 3) європейські угруповання територіального співробітництва, 4) Єврорегіони, 5) зони високих і нових технологій, 6) зони вільної (безмитної) торгівлі, 7) зони переробки продукції, орієнтованої на експорт, 8) кластерні структури, 9) ланцюжки доданої вартості; 10) міжтериторіальне міжнародне співробітництво, 11) науково технічні зони і парки, 12) об'єднання єврорегіонального співробітництва, 13) прикордонне співробітництво, 14) спеціальні експортні зони, 15) транскордонне співробітництво, 16) транскордонні інноваційні проекти, 17) транскордонні партнерства, 18) транскордонні промислові зони і парки, 19) центри (комплекси) прикордонної торгівлі?

Заповніть відповідні графи таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація основних форм міжнародного інтеграційного співробітництва

Центр інтеграційної ініціативи/територіальне охоплення	Глобальне	Міжрегіональне	Регіональне
Інтеграція зверху			
Поєднання			
Інтеграція знизу			

Хід роботи.

1. Визначення рівню інституційної архітектоніки до якого належить інтеграційне співробітництво.
2. Визначення особливостей окремих форм міжнародного інтеграційного співробітництва, та осередків їх ініціації.
3. Заповнення результатів у вигляді таблиці

Завдання: 4.**Евристичне завдання**

1. На основі Ваших знань про особливості та структуру ГЛДВ, природно-ресурсний потенціал, можливості українських підприємств назвіть сфери діяльності, в яких на Вашу думку вони могли б успішно включитися в ЛДВ і на які позиції в них вони могли б зайняти.

Хід роботи.

1. Пошук та порівняльний аналіз галузей економічної діяльності в яких українські підприємства здатні включитися в ГЛДВ.
2. Визначення місця й ролі в ГЛДВ конкретних галузей економіки на потенційно здатні претендувати українські підприємства.
3. Підготовка пропозицій щодо включення у ГЛДВ та пояснень до них з обґрунтуванням можливої ролі та позицій українських підприємств

Очікуваний результат виконання завдання: пропозиції стосовно потенційної участі українських підприємств в ГЛДВ з їх обґрунтуванням. Закріплення компетенцій стосовно практичного використання знань про елементи інституційної архітектоніки соціально-економічних систем.

Завдання: 5.***Вкажіть “Так” чи “Ні” (Правильно / Неправильно)***

1. До основних форм ТКС можна віднести прямі контакти, транскордонні угоди, формування і забезпечення роботи Єврорегіонів.
2. ЛДВ охоплюють суміжні прикордонні території сусідніх держав, до їх складу входять економічні суб'єкти, розміщені по обидва боки кордону.
3. Соціально-економічні моделі (моделі капіталізму) - об'єднання окремих СЕС в групи на підставі виділення ключових ознак, що характеризують особливості процесу відтворення.
4. Діяльність РЮ цілком погоджується з принципами розповсюдження РНС, що декларує в якості мети існування СОТ.
5. Контрактні виробники можуть виступати постачальниками комплектуючих одразу для багатьох брендів продуктів, що конкурують на одному ринку.
6. Стратегія девертикалізації міжнародних ТНК передбачає розпродаж функціональних підрозділів, які забезпечують певні ланки виробничого процесу і включення їх у виробничі ланцюжки у якості незалежних виробників.

Хід роботи.

1. Визначення місця відповідних інституційних форм в

інституційній архітектоніці соціально-економічних систем.

2. Критична оцінювання запропонованої тези.
3. Визначення міри її достовірності.

Очікуваний результат виконання завдання: Згода або незгода із запропонованим твердженням.

Завдання: 6.

Навчальна гра

1. Навчальна гра "**Вибір моделі участі в ГЛДВ**".

Мета гри – закріплення студентами знань про ключові складові міжнародних процесуальної інтеграції.

1. Група розподіляється на команди.
 2. Кожна з них по черзі на основі своїх знань про природно-ресурсний, матеріально-технологічний, науково-технічний і виробничий потенціал сучасної України пропонує варіант інтеграції у глобальні ланцюжки добавленої вартості на можливу позицію в них або створення власного, обґрунтовує можливість і доцільність цього.
 3. Команда-суперник опонує, висловлює свої критичні зауваження.
 4. Після цього пропонує свій проект.
- Тривалість презентації та обговорення не більше трьох хвилин.
5. Перемагає команда, яка змогла запропонувати та відстояти більшу кількість проектів.

Очікуваний результат виконання завдання: Закріплення компетенцій стосовно практичного використання знань про елементи інституційної архітектоніки соціально-економічних систем.

Завдання: 7.

Тестові завдання

Виберіть правильний варіант відповіді

1. До якого рівня інституціональної архітектоніки відносяться цінності:
 - А. Наноінституціональний
 - Б. Мікроінституціональний;
 - В. Мезоінституціональний;
 - Г. Макроінституціональний;
 - Д. Мегаінституціональний?
2. Виділяють наступні групи базових інститутів:
 - А. Ідеологічні;
 - Б. Культурні;
 - В. Політичні;
 - Г. Правові;
 - Д. Економічні.
3. До базових економічних інститутів роздаткової економіки відносять:
 - А. Службові державна, загальнонародна власність, праця;
 - Б. Державне планування, управління, контроль і підприємництво;
 - В. Обмін;

- Г. Пропорційність, відсутність конкуренції, координація, консерватизм;
 Д. Державні гроші і фінанси. Забезпечення єдності суспільства.

Примус.

4. Відмінність РІО від СЕМ:

- А. СЕМ - теоретична модель, на основі подоби інститутів. РІО - реалія;
 Б. У СЕМ подоба формується спонтанно, в ході еволюції, у РІО вона необхідна передумова успіху;
 В. Подоба в РІО може стати результатом цілеспрямованої діяльності;
 Г. Інтеграція передбачає досягнення вищого рівня подоби інститутів;
 Д. Результат МЕІ - взаємне пристосування інститутів, що зберігають специфіку.

5. До якої групи інструментів політики відкритих дверей можна віднести мексиканські "maquiladoras":

- А. Зони вільної (безмитною) торгівлі;
 Б. Зони високих і нових технологій;
 В. Науково-технічні зони;
 Г. Зони переробки продукції, орієнтованої на експорт;
 Д. Відкриті прикордонні і приморські міста?

Пояснення щодо розв'язання

Кожне тестове завдання включає п'ять варіантів відповіді і може мати лише одну або чотири правильних відповіді. Усі тестові завдання з дисципліни «Міжнародна економічна інтеграція» складено таким чином, що в жодному з них не може бути двох або трьох правильних відповідей.

4. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Виконання кожного завдання для практичних занять оцінюється відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	

60 – 63	Е		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Розподіл балів за виконання завдань до практичних занять у межах тем змістових модулів наведено в табл. 4.2.

Таблиця 4.2

Розподіл балів за завданнями та змістовними модулями

Завдання для практичних занять	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Сума балів
	ЗПЗ1	ЗПЗ2	ЗПЗ3	ЗПЗ4	ПМК	ЗПЗ5	ЗПЗ6	ЗПЗ7	ЗПЗ8	ПМК	
Максимальна кількість балів	3	3	3	3	10	3	3	3	3	10	44

ЗПЗ – завдання для практичних занять.

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності здобувача та іншої академічної документації.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

5.1. Основна

1. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль 1. Світова система господарювання. Навчально-практичний посібник. – К. : Професіонал, 2008. – 368 с. Гриф МОН

2. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Практикум. Навчально-практичний посібник. – К. : Професіонал, 2009. – 336 с. Гриф МОН

3. Липов В. Институциональная комплементарность социально-экономических систем / В. Липов. – Х.: Изд-во ХНУ имени В. Н. Каразина, 2011. – 484 с.

4. Національні моделі економічних систем / За ред. О. Беляєва. – К. : КННЕУ, 2010. – 319 с.

5. Роузфилд С. Сравнительная экономика стран мира. Культура, богатства и власть в XXI веке. – М. : РОССПЭН, 2004. – 432 с.

5.2. Додаткова

1. Альбер М. Капитализм против капитализма / М. Альбер. – СПб. : Эконом. ш-ла, 1998. – 296 с.

2. Беккин Р. Исламская экономика. Краткий курс / Р. Беккин. – М. :

Восток – Запад, 2008. – 288 с.

3. Гаврилишин Б. До ефективних суспільств / Б. Гаврилишин. – К. : Пульсари, 2009. – 248 с.

4. Гражевська Н. Економічні системи епохи глобалізації / Н. Гражевська. – К. : Знання, 2008. – 431 с.

5. Западноевропейские страны: Особенности социально-экономических систем / Ред В. Гутник. – М. : Наука, 2002. – 271 с.

6. Кузнецов О. Англосаксонська модель глобального капіталізму / О. Кузнецов. – К. : Освіта України, 2010. – 494 с.

7. Леоненко П. Сучасні економічні системи / П. Леоненко, О. Черепніна. – К. : Знання, 2006. – 429 с.

8. Липов В.В. Міжнародна економіка: структурно-цивілізаційні основи розвитку. – Х.: Вид-во ХНЕУ, 2007. – 208 с.

9. Литвиненко Н. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни / Н. Литвиненко. – Дніпропетровськ :НГУ, 2015. – 310 с

10. Льюис Э. Без оглядки на богов. Взлет современной Индии / Э. Льюис. – М. : ИРИСЭН, 2010. – 395 с.

11. Пивоварова Э. Социализм с китайской спецификой / Э. Пивоварова. – М, : ИД Форум, 2011. – 352 с.

12. Ушакова Н. Соціально-економічні типи країн / Н. Ушакова, І. Помінова. – К. : Професіонал, 2004. – 304 с.

13. Шніцер М. Порівняння економічних систем / М. Шнітцер. – К. : Основи, 1997. -1997. – 519 с.

5.3. Ресурси Інтернет

1. Всесвітній банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.worldbank.org.

2. Європейська комісія. Сторінка новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://europa.eu.int/news.en.htm>.

3. Євростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://europa.eu.int/en/comm/eurostat>.

4. Інститут міжнародної економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.iie.com .

5. Міжнародна торгова палата [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.iccwbo.org.

6. Міжнародна фінансова корпорація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ifc.org.

7. Міжнародний валютний фонд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.imf.org.

8. ОЕСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.oecd.org.

9. ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.un.org.

10. ОПЕК [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.opec.org.

11. Світова організація торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.wto.org.

12. ЮНІДО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.unido.org.

ЮНКТАД [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.unctal.org.